

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Evropska strategija za podatke

(COM(2020) 66 final)

(2020/C 429/38)

Poročevalec: **Antonio GARCÍA DEL RIEGO**

Zaprosilo	Evropska komisija, 22. 4. 2020
Pravna podlaga	člen 304 Pogodbe o delovanju Evropske unije
Sklep predsedstva	18. 2. 2020
Pristojnost	strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	23. 7. 2020
Datum sprejetja mnenja na plenarnem zasedanju	18. 9. 2020
Plenarno zasedanje št.	554
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	216/0/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) pozdravlja predlog Komisije o strategiji za podatke, ki določa medsektorsko souporabo podatkov kot prednostno nalogo, njen cilj pa je izboljšanje uporabe, souporabe in upravljanja podatkov ter dostopa do njih z zakonodajnimi ukrepi za posamezne sektorje. Z ambiciozno strategijo za podatke se je mogoče posvetiti nujni potrebi po okrepitvi podatkovnih zmogljivosti EU.

1.2 EESO podpira predlog Komisije, naj bo podatkovna arhitektura EU na splošno zasnovana za nadaljnje izvrševanje pravic posameznikov glede uporabe in varstva njihovih podatkov ter nadzora nad njimi, pa tudi za njihovo ozaveščanje in opolnomočenje z „osebnimi podatkovnimi prostori“, jasnejšimi zaščitnimi ukrepi ter izboljšanjem pravice posameznikov do prenosljivosti v skladu s členom 20 Splošne uredbe o varstvu podatkov⁽¹⁾.

1.3 EESO poziva Komisijo, naj uporabi jasnejšo strategijo za uveljavitev svojega podatkovnega okvira. Sestavljena bi morala biti tako, da bi združevala visoke standarde varstva podatkov, medsektorsko in odgovorno souporabo podatkov, jasna merila za upravljanje in kakovost podatkov po posameznih sektorjih ter večji nadzor posameznikov nad podatki. EESO predlaga tudi, da se dodatno pojasni pristop financiranja iz strategije, ter priporoča načine za odpravo pomanjkanja znanj in spretnosti.

1.4 Meni, da bi moral razvoj podatkovnih platform v Evropi odražati evropske vrednote, tudi osredotočenost na posameznike. Poleg tega meni, da bi bilo treba sedanji na potrošnika osredotočeni pristop razširiti na pristop, pri katerem človek ohrani nadzor, ki vključuje etično razsežnost v uporabo podatkov.

1.5 EESO obžaluje, da se Splošna uredba o varstvu podatkov dve leti po začetku njene veljavnosti ne izvaja pravilno in da še vedno obstajajo neskladja. Komisija bi morala rešiti te težave, tudi s spodbujanjem držav članic k zagotavljanju, da lahko vsi posamezniki v EU v celoti uveljavljajo svoje pravice.

1.6 EESO meni, da je dokončanje enotnega trga ključna prednostna naloga za delovanje skupnih podatkovnih prostorov.

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0066&qid=1592552494265&from=EN>, str. 20.

1.7 Glede na občutljivost podatkov v souporabi EESO vztraja, da je treba zagotoviti zaščitne ukrepe za zasebnost podatkov posameznikov, in sicer z mehanizmi za doseganje soglasja, nadzor, sankcioniranje in spremljanje, ter poskrbeti za anonimizacijo podatkov (brez možnosti deanonimizacije).

1.8 EESO priporoča Komisiji, naj v strategiji opredeli možnost, ki jo predlaga za koncept lastništva podatkov. Sedanje pravne razprave ustvarjajo negotovost glede tega, katere zahteve lahko postavijo posamezniki.

1.9 EESO se zavzema za intenzivnejši dialog s civilno družbo in ponovno opozarja na potrebo po zagotovitvi jasnih smernic za mala in srednja podjetja o mehanizmih souporabe podatkov, saj bo oboje ključno za široko sodelovanje v podatkovnih prostorih.

1.10 EESO ponovno poudarja, da bi moral enotni trg za podatke zagotavljati, da pravila, ki se uporabljajo za osebne podatke, niso enaka pravilom, ki urejajo blago in storitve, tj. da se osebni podatki postopoma ne bodo začeli šteti za neosebne podatke⁽²⁾.

1.11 Komisija bi morala zagotoviti, da pravni okvir omogoča enak dostop do podatkov vsem podjetjem, velikim in malim, ter obravnava tržno moč prevladujočih platform. Na splošno bi moral biti njen predlog precej bolj jasen in konkreten glede nadzora in upravljanja podatkovnih prostorov ter tudi glede tega, kako bodo deležniki souporabljali podatke.

1.12 EESO poudarja, da je bistveno obravnavati vpliv prilagojenih proizvodov na posameznike (kot je diskriminacija) in souporabe podatkov na podjetja. Okvir bi moral upoštevati visoke varnostne standarde in pravice intelektualne lastnine. Izpeljani podatki bi morali biti zaščiteni, dostop do njih in njihov prenos pa ne bi smela pomeniti obveze.

1.13 EESO vztraja, da je nujno treba izboljšati digitalne spretnosti in znanja ter pismenost z izobraževanjem in usposabljanjem, tudi z opiranjem na okvir digitalnih kompetenc in spodbujanjem držav članic, naj izboljšajo vseživljenjsko učenje za pridobitev znanj in spretnosti, po katerih bo največ povpraševanja, na vseh ravneh izobraževanja⁽³⁾. Tako se bo zagotovilo, da bodo posamezniki postali dobro podkovani akterji, ki bodo bolj ozaveščeni o svojih podatkih, aplikacijah za masovne podatke in upravljanju podatkov, imeli večji nadzor nad njimi ter razumeli svoje digitalno okolje in z njim povezana tveganja (npr. personalizacija)⁽⁴⁾.

1.14 EESO poziva Komisijo, naj pojasni in okrepi vlogo pristojnih organov, potrošniških organizacij in neodvisnih organov, ki je pomembna pri upravljanju sektorskih pobud, ter poskrbi, da bodo podjetja spoštovala predpise, uporabnikom pa zagotovi smernice, nasvete in usposabljanje.

2. Splošne pripombe: ustrezna strategija za podatke

2.1 EESO se strinja s poudarkom Komisije na podatkih, ki so ključni za življenje posameznikov in poslovno dejavnost. Z digitalizacijo in tehnološkimi izboljšavami sta se povečala obseg in pogostost ustvarjanja podatkov ter olajšali hramba, obdelava, analiza in prenos podatkov. Podatkovne storitve izboljšujejo priročnost za potrošnike in izpolnjujejo njihova pričakovanja ter izboljšujejo obstoječe industrijske procese.

2.2 EESO se strinja, da so podatkovne inovacije ključna gonilna sila evropske gospodarske rasti in konkurenčnosti ter da njihovo vlogo omejuje nezadostna razpoložljivost industrijskih in uporabniških podatkov za EU. Strinja se tudi s predlogom Komisije, da je treba to odpraviti ter izboljšati medsektorsko uporabo in souporabo podatkov ter dostop do njih s skupnimi podatkovnimi prostori, ob strogem upoštevanju standardov iz Splošne uredbe o varstvu podatkov, skupnega nabora tehničnih in pravnih pravil ter standardov in z dopolnilnimi ukrepi.

2.3 EESO meni, da bo strategija za podatke ključna za podporo tehnološke suverenosti EU, če želimo zagotoviti varno in zanesljivo souporabo podatkov in dostop do njih, okrepiti nadzor Evropejcev nad njihovimi podatki ter omogočiti koristi za posameznike in podjetja.

2.4 EESO se strinja, da je sektorski pristop najustreznejši za osredotočanje na točno določene rešitve, s katerimi bo mogoče obravnavati posebnosti posameznih sektorjev in nedelovanje trga, obenem pa zagotoviti najstrožje zaščitne ukrepe za varstvo potrošnikov⁽⁵⁾.

⁽²⁾ UL C 14, 15.1.2020, str. 122.

⁽³⁾ Glej opombo 2.

⁽⁴⁾ Čeprav se svojih pravic vse bolj zavedajo, še vedno težko izvedo, kako se njihovi podatki uporabljajo in delijo med organizacijami: 81 % Evropejcev meni, da nad tem nimajo nadzora ali imajo le delni nadzor. Glej Eurobarometer (junij 2019), <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/2222>.

⁽⁵⁾ Glej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0456&qid=1592553489484&from=EN> (str. 9 in 10).

2.5 EESO ima tako kot Komisija pomisleke, da je zmožnost EU za izkoriščanje in souporabo podatkov omejena z velikimi težavami informacijskih sistemov z interoperabilnostjo. V krizi zaradi COVID-19 sta se pokazali potreba po popolnem podatkovnem ekosistemu in njegova koristnost, saj podatki niso omejeni na posamezne sektorje, tudi ko gre za razvoj rešitev za varnost posameznikov (npr. geolokacijski in zdravstveni podatki) ter preprečevanje podatkovnih silosov. V zdravstvu bi lahko raziskovalci uporabljali podatke, pomembne za javno zdravje, ki jih zberejo različni sektorji, da bi pospešili razvoj zdravil in bolje razumeli bolezni.

2.6 EESO se strinja, da so podatkovne inovacije omejene zaradi vrzeli v znanju in spretnostih, pomanjkanja podatkovno pismenih delavcev v EU in nizke stopnje digitalne pismenosti. EESO pozdravlja cilj strategije, da se oblikuje „skupni evropski podatkovni prostor“, in prihodnjo posodobitev akcijskega načrta Komisije za digitalno izobraževanje.

3. Uveljavljanje podatkovnega okvira: splošne pripombe

V zvezi z nadaljnjim razvojem podatkovnega okvira EU EESO izpostavlja bistveno vprašanje etike. To vprašanje je obravnavano v študiji z naslovom *Ethics of Big Data* (Etika pri obdelavi masovnih podatkov) ⁽⁶⁾, ki jo je EESO naročil leta 2016, pri čemer so upoštewane potrebe posameznika po zasebnosti in samostojnem odločanju, in sicer z različnih vidikov: ozaveščenost, nadzor, zaupanje, lastništvo, nadzor in varnost, digitalna identiteta, prilagojena resničnost, deanonimizacija, digitalni razkorak in zasebnost. EESO priporoča upoštevanje teh vidikov kot vodilnih načel za vse politike.

3.1 Standardi varstva podatkov

3.1.1 EESO poziva Komisijo, naj poudari, da bi morali podatki ostati pod nadzorom posameznikov, saj imata zbiranje in souporaba podatkov posledice za njihovo zasebnost in enakost. Medsektorska uporaba podatkov podjetjem omogočata dopolnjevanje in izboljšanje obstoječih procesov, učinkovitejše podajanje spoznanj ter ponujanje novih, bolj prilagojenih proizvodov in izkušenj potrošnikom. Zlasti uporabniški podatki omogočajo vpogled v njihove lastnosti, potrebe in vedenje, ki niso zajeti v anonimiziranih podatkih, kar ima pozitivne učinke tudi zunaj sektorja, v katerem so bili podatki prvotno ustvarjeni. V finančnem sektorju bi lahko na primer z medsektorsko souporabo podatkov izboljšali analize tveganj in napovedi denarnih tokov, obravnavali vprašanje odkrivanja goljufij, izboljšali sposobnost posameznikov za obvladovanje prezadolženosti ter spodbujali finančno vključenost in finančno izobraževanje. Personalizacija pa lahko privede do tveganj za ranljive potrošnike, na primer do diskriminacije, zlorab in manipulacije.

3.1.2 Komisija bi morala obravnavati nezadostno in razdrobljeno izvajanje Splošne uredbe o varstvu podatkov, različne pravne razlage in pomanjkanje sredstev organov za varstvo podatkov. Splošna uredba o varstvu podatkov, ki je bila pripravljena leta 2012, o kateri se je glasovalo leta 2016 in ki je bila uzakonjena leta 2018, ni primerna za obravnavanje predlaganega okvira. EESO predlaga, naj Komisija ustrezno posodobi Splošno uredbo o varstvu podatkov in izvede oceno učinka, saj mora biti skladna z novim pristopom skupnih podatkovnih prostorov. EESO poziva Komisijo, naj obravnava omejitve pravic do prenosljivosti podatkov iz Splošne uredbe o varstvu podatkov. Te so bile določene, ko je do zamenjave storitev prišlo samo enkrat, medtem ko se danes podatki večkrat ponovno uporabijo in so koristni v realnem času.

3.1.3 Čeprav EESO meni, da bi predlagana orodja lahko pomagala posameznikom pri odločanju o tem, „kako se ravna z njihovimi podatki,“ ⁽⁷⁾ da bi se zmanjšala pravna negotovost, bi morala Komisija v strategiji opredeliti možnost, ki jo priporoča za koncept lastništva podatkov, da se na splošno pojasni, kdo ima podatke v lasti, in, na primer, kaj je in kaj se zgodi s temi podatki v primerih, ko podatke ustvarjajo domače naprave potrošnikov, povezane v internet stvari.

3.1.3.1 Obstaja razlika med pravicami posameznikov do podatkov in lastništvom podatkov, ki jo treba pojasniti.

3.1.4 Ker je zagotavljanje podatkov v zameno za brezplačne storitve oblika plačila, EESO poziva Komisijo, naj navede, na katero besedilo ali merila se sklicuje, ko govori o „javnem interesu“, in pojasni, kaj je njen namen na tem področju. Odbor tudi predlaga, naj Komisija opredeli pojem darovanje podatkov brez neposredne nagrade (ali „podatkovni altruizem“) in zagotovi ustrezne ukrepe za preprečitev, da zbiratelji podatkov ne bi izpolnjevali svojih obveznosti.

⁽⁶⁾ Glej študijo EESO z naslovom *The ethics of Big Data: Balancing economic benefits and ethical questions of Big Data in EU policy context* (Etika pri obdelavi masovnih podatkov: doseganje ravnovesja med gospodarskimi koristmi in etičnimi vprašanji pri obdelavi masovnih podatkov v okviru politik EU) (2017).

⁽⁷⁾ Orodja, kot so „orodja za upravljanje soglasij, aplikacije za upravljanje osebnih informacij, vključno s povsem decentraliziranimi rešitvami,“ so pravi instrumenti. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0066&qid=1592552494265&from=EN>, str. 10.

3.2 Odgovoren okvir za souporabo podatkov

3.2.1 Komisija bi morala pojasniti, kako namerava posameznike usmerjati, da bodo razumeli, kako delujejo „osebni podatkovni prostori“. Brez tega razumevanja bo pravica posameznikov do dostopa do teh prostorov nesmiselna, izvrševanje predloga pa ne bo učinkovito in bo ogrozilo cilje, za katere si prizadeva strategija.

3.2.2 EU je priznala potrebo po pravici do souporabe in vzpostavila praktične mehanizme v okviru posameznih sektorskih pobud, na primer za ponudnike storitev obdelave podatkov (FFDR⁽⁸⁾) in podatke, shranjene v plačilnih računih (PSD2⁽⁹⁾). Vendar razen v nekaterih posebnih primerih posamezniki (uporabniki podatkov, potrošniki in državljani) nimajo dovolj znanj in spretnosti ter pismenosti in orodij, da bi lahko zahtevali dostop do svojih osebnih in neosebnih podatkov ali jih enostavno in učinkovito souporabljali.

3.2.3 Da bi izboljšali prenosljivost s „strožjimi zahtevami glede vmesnikov za dostop do podatkov v realnem času“ in zagotavljali osebne podatkovne prostore ter da bi ponudniki delovali kot „nevtralni posredniki“⁽¹⁰⁾, EESO opominja Komisijo na primere mehanizmov za varno souporabo, kot so sheme digitalne osebne identifikacije, ki bi jih zasebne in javne organizacije lahko prevzele in razširile za pospešeno medsektorsko souporabo podatkov. Aplikacije za elektronsko identifikacijo v finančnem sektorju, kot je Itsme (mobilna identiteta za digitalne transakcije), so primeri uspešne uporabe z vzajemnimi koristmi, tudi med bankami in mobilnimi operaterji. Z njimi podjetja ustvarjajo precejšnjo vrednost (prihranke pri stroških, večjo prodajo, manj goljufij in kraj identitete), omogočajo pa tudi večjo izbiro, ohranjajo zasebnost uporabnikov, povečujejo zaupanje potrošnikov, posameznikom zagotavljajo ukrepe in orodja za močno avtentikacijo, da lahko upravljajo svoje pravice in izvajajo nadzor, ter omogočajo varne, priročne in časovno učinkovite digitalne procese, kot je digitalno vstopanje.

3.2.4 EESO opozarja Komisijo na izkušnje z revidirano direktivo o plačilnih storitvah (ki tretjim ponudnikom omogoča, da podatke bank o potrošnikih s privolitvijo potrošnikov uporabljajo za inovacije) in druge primere uporabe (kot je uporaba geolokacijskih podatkov in podatkov o transakcijah), iz katerih lahko črpa navdih za širši okvir souporabe podatkov. Ta načela bi bilo treba uporabljati v vseh sektorjih enako in v podobnem časovnem okviru, da bi zagotovili enake konkurenčne pogoje za različne udeležence na trgu.

3.2.5 EU bi morala graditi na Splošni uredbi o varstvu podatkov, da bi omogočila medsektorsko souporabo podatkov o uporabnikih, in posnemati obstoječe pobude iz različnih sektorjev, da bi olajšala varno souporabo podatkov, zagotovila koristi posameznikom in vrednost podjetjem. S tem bi bila končnim uporabnikom zajamčena pravica zahtevati, da se njihovi dani (vpisani, npr. ime, naslov) in ugotovljeni osebni podatki (npr. geolokacija) neposredno prenesejo od enega imetnika podatkov k drugemu na standardiziran način z uporabo API v realnem času⁽¹¹⁾. Na primer, oseba bi lahko prosila ponudnika pretočne glasbe Spotify, naj ponudniku pretočne glasbe Deezer zagotovi dostop do seznama predvajanih skladb, ki jih poslušata. S tem bi zagotovili varnost in uporabo načel zasebnosti iz Splošne uredbe o varstvu podatkov, omogočili uporabnikom, da ohranijo popoln nadzor nad procesom in izkoristijo vrednost svojih podatkov, ter zagotovili, da bi bila pravica do prenosljivosti osebnih podatkov resnično učinkovita, dinamična, pravočasna in pregledna, obenem pa bi ista načela uporabljali tudi za nekatere neosebne podatke.

3.2.6 Podjetja in uporabniki bi morali imeti možnost, da svoje podatke varno dajejo v souporabo, ne glede na to, kdo jih je zbral, ter izbirajo in upravljajo, komu jih bodo dali v souporabo in kako se bodo ti podatki uporabljali.

3.2.7 Sistem in delovanje skupnih podatkovnih prostorov bi morala biti na kakovostni ravni javnega registra; ponudniki podatkov bi morali zagotavljati stalno kakovost samih podatkov in kontinuiteto te infrastrukture. Ti „nadzorniki podatkov“ ne bi smeli povzročiti učinkov ozkega grla za souporabo podatkov, temveč bi jo morali spodbuditi. To je ključno za trdno in nemoteno upravljanje podatkov ter razpoložljivost visokokakovostnih podatkov. EESO meni, da kakovost podatkov v strategiji ni dovolj poudarjena in da bi jo bilo treba pojasniti. Poleg tega priporoča, da se za podjetja vseh velikosti določi minimalen prag za obveznosti, s čimer bi zagotavljali kakovost podatkov in pravice posameznikov. Ker je kakovost podatkov lahko draga, vsi deležniki pa tudi ne morejo dostopati do potrebnih tehnologij, bi morala biti ta merila glede praga uresničljiva za vsa podjetja, zlasti MSP, ki utegnejo imeti zaradi omejenih sredstev težave z izpolnjevanjem teh meril in bi jih bilo treba podpreti, da jim ne bi bili naloženi pretirani stroški⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Uredba o prostem pretoku podatkov: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/publication/regulation-free-flow-non-personal-data_en.

⁽⁹⁾ Revidirana direktiva o plačilnih storitvah: https://ec.europa.eu/info/law/payment-services-psd-2-directive-eu-2015-2366_en.

⁽¹⁰⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0066&qid=1592552494265&from=EN>, str. 20.

⁽¹¹⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 238.

⁽¹²⁾ Glej opombo 11.

3.2.8 Podatkovne platforme so podjetja z največjo vrednostjo, ker so strateško pomembne za digitalne trge in imajo oligopolni nadzor nad posebnimi nabori podatkov. Ker so podatki podjetjem iz EU le deloma dostopni, je omejen tudi obseg možnega izkoriščanja podatkov kot gonilne sile inovacij. Osredotočanje na „zmagovalca, ki pobere vse“, ki je značilno za digitalne trge, pomeni, da velika podjetja obvladujejo križišča spletnega pretoka podatkov, zaradi česar imajo informacije, ki drugim ponudnikom niso na voljo. Tudi če so podatkovna sredstva razporejena širše, so redko na voljo prek panožnih meja, zaradi česar je manj priložnosti za medsektorske inovacije v industriji in pri drugih subjektih. Ker nobena platforma nima obveznosti, da vzpostavi zbirko podatkov, končni uporabniki ne morejo povezovati in zbirati podatkov, ki jih ustvarjajo v različnih panogah. EESO poziva Komisijo, naj prouči, kako bi izboljšali nadzor, ki ga imajo poslovni uporabniki in posamezniki nad podatki, pri čemer bi se morali prednostno posvetiti sistemskim platformam (velikim tehnološkim podjetjem). EESO predlaga tudi vzpostavitev platforme s podporo EU, na kateri bi bili za vsa podjetja, ki zahtevajo to storitev, centralizirani in zbrani vsi javni podatki EU, ki so na voljo na trgu.

3.3 Upravljanje podatkovnih prostorov

3.3.1 EESO predlaga, naj za sektorske podatkovne prostore veljajo naslednja merila. Prvič, poseg v obliki dostopa do podatkov bi moral biti namenjen odpravi nedelovanja trga, ki povzroča višje cene in manj izbire za potrošnike ter manj inovacij. Drugič, dostop do podatkov mora spodbuditi razvoj inovacij, osredotočenih na potrošnika. Tretjič, za subjekte, ki bi obravnavali osebne podatke, bi morali veljati visoki standardi varnosti in zanesljivosti podatkov. Četrto, posameznikom bi bilo treba ponuditi tehnične rešitve za nadzor in upravljanje pretoka osebnih informacij. Petič, omogočiti bi jim bilo treba ugovarjanje souporabi njihovih osebnih podatkov in dostop do povračila škode v primeru nespoštovanja načel (EESO podpira načelo, da mora biti „nadzor v rokah človeka“).

3.3.2 Vsi podatki ne bi smeli biti odprto dostopni ali javno objavljeni. Za souporabo podatkov med podjetji, med podjetji in potrošniki, med podjetji in državnimi upravami ter med posamezniki in podjetji bi se morala uporabljati različna pravila. Izpeljani podatki bi morali biti zaščiteni, dostop do njih in njihov prenos pa ne bi smela pomeniti obveze.

3.3.3 Souporaba podatkov med podatkovnimi prostori bo vključevala mešane nabore podatkov (osebne in neosebne podatke), na primer v prostorih na področju zdravstva in financ. Privolitev posameznika bi morala biti pogoj za zbiranje in uporabo občutljivih in osebnih podatkov za namene nadzora ali lokalizacije. Zaščitni ukrepi bi morali zagotavljati, da povezovanje osebnih podatkovnih točk (npr. finančnih in zdravstvenih informacij) ne bi privedlo do učinkov vezave, zlorabe ali diskriminacije, na primer pri dostopu posameznika do zaposlitve.

3.3.4 Deležniki (podjetja in posamezniki) nimajo dostopa do mehanizmov identifikacije, avtentikacije in avtorizacije, ki omogočajo prenose podatkov ob spoštovanju varstva zasebnosti, in znanja o njih, zlasti na področju zdravstva, kar ovira souporabo podatkov. EESO priporoča uporabo in izvajanje skupnega nabora zdravstvenih podatkov, podobnega enotni elektronski obliki poročanja.

3.3.5 Za dostop tretjih strani do podatkov za namene raziskav in razvoja bi morali veljati pogoji. Če na primer raziskovalci v zdravstvu in občinske službe uporabljajo proste podatke, bi morala to urejati Splošna uredba o varstvu podatkov.

3.3.6 EESO poudarja, da niso vsa podjetja digitalizirana (tj. v tradicionalnih industrijah ter številna mala in srednja podjetja v Evropi) in da ne morejo vsa podjetja izkoriščati vrednosti podatkov, kar povzroča neenake konkurenčne pogoje na notnem trgu. Prostovoljna souporaba podatkov je dobro, vendar nezadostno orodje za zagotovitev enakega dostopa do podatkov. Komisija bi morala odpraviti to neravnovesje med digitaliziranimi in nedigitaliziranimi podjetji ter med velikimi in malimi podjetji. Strategija EU za MSP in industrijska strategija sta dober začetek.

3.3.7 EESO poudarja, da evropski enotni digitalni trg kljub napredku EU pri doseganju konvergence še zdaleč ni enoten, njegova pravila pa ostajajo razdrobljena. Zato podjetja težko oziroma neuspešno pridobivajo večji obseg in konkurirajo podobnim podjetjem iz ZDA in Kitajske, ki delujejo v resnično enotnem regulativnem okviru in ki prevzemajo svoje konkurente iz EU, kar se je zgodilo v primerih podjetij Skype in Booking.com. Ustanovitelji zagnanskih podjetij iz EU se nazadnje preselijo v ZDA ali na poslovno ugodnejše trge, da bi imeli koristi od večjih enotnih trgov in več tvegane kapitala. Da bi bila skupna infrastruktura, ki podpira podatkovne prostore, učinkovita, bi morala odražati tudi večjezičnost enotnega trga⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ UL C 75, 10.3.2017, str. 119.

3.4 Financiranje

3.4.1 V strategiji je predvidenih 4 do 6 milijard EUR finančnih sredstev, ki naj bi jih skupaj vložile države članice EU in industrija. Komisija bi morala pojasniti, kako namerava mobilizirati finančna sredstva ter določiti jasna merila za zagotovitev in oceno njihovega pravičnega dodeljevanja.

3.4.2 EESO meni, da je za zagotovitev zadostnih zasebnih naložb in neprekinjenost obstoječih storitev, ki se zagotavljajo številnim podjetjem EU, bistveno ohraniti delež tujih ponudnikov v projektu (v skladu s pravili EU). Ključno je tudi javno financiranje, na primer prek programa Obzorje Evropa in programa za digitalno Evropo. Proračun EU pa bo odvisen od proračunskih prednostnih nalog v zvezi z okrevaljem in glede na prvi predlog, ki je bil predložen maja, se je že zmanjšal. Čeprav so se skupna sredstva, namenjena ključnim strateškim digitalnim zmogljivostim Evrope, v primerjavi s predhodnim večletnim finančnim okvirom povečala, se je proračun programa za digitalno Evropo z 8,2 milijarde EUR zmanjšal na 6,76 milijarde EUR.

3.5 Odpravljanje pomanjkanja znanj in spretnosti

3.5.1 Gospodarska kriza lahko pripelje do sprememb v hierarhiji delovnih mest, ki se štejejo za koristna za skupnost, vendar se potrebe po tehničnih znanjih in spretnostih verjetno ne bodo zmanjšale. Avtomatizacija lahko povzroči ponovno opredelitev delovnih mest in nalog (potrebe po več mehkih veščinah) ter množično prerazporeditev poklicev, ne množične brezposelnosti ⁽¹⁴⁾.

3.5.2 Zdi se, da so pri delovnih mestih, povezanih z masovnimi podatki, najbolj iskana naslednja znanja in spretnosti ⁽¹⁵⁾: analitična znanja in spretnosti, vizualizacija podatkov, poznavanje poslovnih orodij in orodij za masovne podatke, programiranje, reševanje problemov, strukturirani jezik za poizvedovanje (SQL), rudarjenje podatkov, poznavanje tehnologij, javni oblak in hibridni oblaki ter praktične izkušnje. Nekatere od teh znanj in spretnosti se je mogoče naučiti v šolah, nekatere pa je treba pridobiti in razviti skozi življenje, s pristopom vseživljenjskega učenja na vseh področjih, prek nenehnega, neformalnega in priložnostnega učenja ⁽¹⁶⁾.

3.5.3 Da bi izkoristili to priložnost, ker izobraževanje ostaja v nacionalni pristojnosti, EESO poziva Komisijo, naj države članice spodbudi k izvajanju odločnejših politik za krepitev digitalne pismenosti, da se odpravi pomanjkanje znanj in spretnosti v zvezi s podatki, ter k osredotočenosti na odpravljanje neenakosti v EU in zmanjšanje izgube znanja.

3.5.4 EU bi morala temeljito prenoviti programe izobraževanja in usposabljanja. Naravoslovje, tehnologija, inženirstvo in matematika ⁽¹⁷⁾ pogosto niso dovolj vključeni v učne načrte na vseh ravneh izobraževanja. To zlasti vpliva na ženske, česar Komisija ne poudarja, kljub priporočilom predsednice o enakosti spolov ⁽¹⁸⁾. Na tem področju je okvir digitalnih kompetenc za državljane ⁽¹⁹⁾ po mnenju EESO koristno orodje, ki bi ga bilo treba širše promovirati in uvajati. Odbor poziva Komisijo, naj države članice spodbudi k proaktivnemu uvajanju in pospeševanju pobud v tem okviru.

3.5.5 EESO predlaga, naj Komisija okrepi vlogo potrošniških organizacij, ki so pomembne za zagotavljanje usposabljanja uporabnikov, izobraževanje in neodvisno svetovanje v zvezi z orodji, ki jih lahko posamezniki uporabljajo (npr. za pridobitev informacij o uporabi in souporabi podatkov ter o tem, kdo ima njihove podatke ter kako vložiti ugovor ali pritožbo). Za izboljšanje digitalne pismenosti bi lahko pobude, kot je finski spletni tečaj Elementi umetne inteligence (zdaj brezplačno dostopen vsem, v vseh jezikih EU), razširili na različne izobraževalne module.

V Bruslju, 18. septembra 2020

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER

⁽¹⁴⁾ Za vsako delovno mesto, ki bo v prihodnosti izgubljeno zaradi digitalizacije, bi lahko ustvarili 3,7 novega delovnega mesta. Glej <https://www.agoria.be/en/Agoria-Without-a-suitable-policy-there-will-be-584-000-unfilled-vacancies-in-2030>; <https://newsroom.ibm.com/2019-10-30-MIT-IBM-Watson-AI-Lab-Releases-Groundbreaking-Research-on-AI-and-the-Future-of-Work>; glej mnenji EESO TEN/705 (glej stran 77 tega Uradnega lista) in UL C 13, 15.1.2016, str. 161.

⁽¹⁵⁾ Utkarsh Singh, *Top 10 In-Demand Big Data Skills To Land 'Big' Data Jobs in 2020* (10 najbolj iskanih znanj in spretnosti na področju masovnih podatkov za pridobitev zaposlitve na področju masovnih podatkov v letu 2020) (upGrad blog, 24. december 2019), <https://www.upgrad.com/blog/big-data-skills/>.

⁽¹⁶⁾ Glej opombo 2.

⁽¹⁷⁾ V angleščini je ta skupina področij označena s kratico STEM.

⁽¹⁸⁾ Mnenje EESO TEN/705 (glej stran 77 tega Uradnega lista).

⁽¹⁹⁾ Znanstveno središče EU, *DigComp: Digital Competence Framework for Citizens* (DigComp: okvir digitalnih kompetenc za državljane) (Evropska komisija), <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp>.